

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1930 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 2 § i lagen om allmänna arvsfonden.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 6, har herr *Ekman* hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta, att 2 § i lagen den 8 juni 1928 om allmänna arvsfonden skall erhålla viss ändrad lydelse.

Nyssnämnda lagrumms nuvarande lydelse är följande:

2 §. Understöd ur fonden utdelas av Konungen.

Ej må understöd lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat eller kommun.

Tillgängliga medel må, såvitt omständigheterna därtill föranleda, läggas till fonden.

Motionen. I motionen hemställes nu att till paragrafens andra stycke foga orden »med mindre åtgärden avser folkskoleväsendets främjande», varigenom paragrafen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

2 §. Understöd — — — Konungen.

Ej må understöd lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat eller kommun, med mindre åtgärden avser folkskoleväsendets främjande.

Tillgängliga medel — — — till fonden.

I fråga om de skäl motionären anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Allmänna arvsfonden. Allmänna arvsfonden tillskapades i samband med införandet av den nya lagstiftningen på arvsrättens område. Lagen den 8 juni 1928 om arv, vilken trädde i kraft den 1 januari 1929, innehåller i 5 kap. 1 §, att om arvinge jämlikt de i lagens fyra första kapitel givna bestämmelserna icke finnes, arv skall tillfalla »en fond, benämnd allmänna arvsfonden». De närmare bestämmelserna om fondens ändamål samt meddelande av understöd ur fonden ävensom om fondens förvaltning och bevakande av dess rätt återfinnas emellertid i en särskild lag, den ovannämnda lagen den 8 juni 1928 om allmänna arvsfonden, vilken lag likaledes trätt i kraft den 1 januari 1929.

I sistnämnda lags 1 § första stycket stadgas, att den egendom, som i arv tillfaller allmänna arvsfonden, ävensom egendom, som må tillfalla fonden ge-

nom gåva eller testamente, skall förvaltas av statskontoret såsom en särskild fond för främjande av barns och ungdoms vård och fostran. I 2 § givas bestämmelserna om meddelande av understöd ur fonden. Dessa innehålla bland annat, såsom av den ovan intagna lagtexten framgår, att understöd ur fonden ej må lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat och kommun.

Motionären avser nu att sistberörda bestämmelse skall modifieras därhän, att understöd ur fonden skall kunna lämnas för åtgärd, som avser folkskoleväsendets främjande, även om åtgärdens bekostande egentligen skulle åligga stat eller kommun.

Det förslag till lag om allmänna arvsfonden, som år 1925 avgavs av lagberedningen i samband med förslaget till lag om arv, var i flera hänseenden av annat innehåll än den sedermera antagna lagen i ämnet. I vad som för bedömande av förevarande motion är av intresse stadgades sålunda i förslagets 1 §, att fonden skulle användas »för understöd av åtgärder till främjande av samhällets barnavård» och i 5 §, som innehöll bestämmelserna om meddelande av understöd ur fonden, att tillgängliga medel finge tilldelas »kommuner eller landsting, som vilja för barns vård och uppfostran inrätta anstalter, vilkas bekostande icke enligt lag åligger kommunen eller landstinget». Därest ansökan från kommun eller landsting ej föreläge eller sådan ansökan prövades icke kunna bifallas, skulle tillgängliga medel kunna tilldelas »förening eller stiftelse, vilkens verksamhet får anses vara till gagn för samhällets barnavård».

Vid den sedermera av lagrådet företagna granskningen av lagberedningens ifrågakvarande förslag gjordes icke någon anmärkning mot detsamma, såvitt avsåg reglerna för meddelande av understöd ur arvsfonden.

I samband med anmälan i statsrådet av lagrådets yttrande anförde dåvarande departementschefen, statsrådet Thyren, bland annat: Allmänna arvsfondens uppgift skulle vara att främja sådana allmännyttiga ändamål, som regelmässigt tillgodosåges icke genom anslag av allmänna medel utan på den privata offervillighetens väg. Lagberedningen hade föreslagit, att fondens egendom skulle användas för understöd av åtgärder till främjande av samhällets barnavård. I detta avseende hade departementschefen icke kunnat helt ansluta sig till beredningens uppfattning. I det förslag departementschefen nu framlade hade därför ändamålet för fonden angivits på ett i viss mån avvikande sätt. — Efter en redogörelse för innehållet i yttranden, som avgivits över förslaget av direktionen för allmänna barnhuset och av statens inspektör för fattigvård och barnavård, anförde departementschefen vidare: Av dessa uttalanden, vilka gjorts efter det lagrådets yttrande avgivits, framginge, att behovet av att inrätta nya barnhem och upptagningshem för ändamål, som avsåges i lagen om samhällets barnavård, vore vida mindre än man tidigare haft anledning antaga. Vid sådant förhållande syntes det vara väl grundat att giva bestämmelsen om användandet av arvsfondens medel en mera vidsträckt avfattning än den föreslagna. På sätt statens inspektör för fattigvård och barnavård yttrat, borde understöd ur fonden lämpligen kunna utgå till alla sådana åtgärder till barns och ungdoms välfärd, som avsåges i lagen om sam-

Lagberedningen.

Lagrådet.

Departementschefen.

hällets barnavård. Vidare syntes — särskilt om det skulle visa sig att avsevärdare belopp komme att inflyta till fonden — hinder icke böra möta mot användande av fondens medel till sådana åtgärder för befrämjande av barns och ungdoms fostran, som icke fölle inom den sociala barnvården, exempelvis till utdelande av studiebidrag. I enlighet med vad sålunda anförts, hade i lagtexten fondens ändamål angivits vara att främja barns och ungdoms vård och fostran. Därjämte hade föreslagits, att understöd ej finge lämnas för åtgärd, vars bekostande enligt lag ålåge stat och kommun, vari då inbegreps jämväl landsting.

Det sålunda år 1928 framlagda lagförslaget hade i hithörande delar samma lydelse som den nu gällande lagen.

*Första
lagutskottet
1928.*

Vid propositionens behandling i riksdagen föreslog första lagutskottets majoritet den ändring av 1 § i lagen om allmänna arvsfonden, att fondens ändamål skulle vara icke allenast främjande av barns och ungdoms vård och fostran utan jämväl beredande av vård åt behövande kroniskt sjuka och ålderstigna. Fyra ledamöter av utskottet yrkade i reservation bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del. — Emot bestämmelsen i 2 § andra stycket om att understöd icke skulle få lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat och kommun, hade utskottet intet att erinra.

I sistberörda avseende reserverade sig emellertid en av utskottets ledamöter och yrkade, att andra stycket i 2 § i lagen om allmänna arvsfonden skulle helt utgå. Som skäl härför anförde reservanten:

»Såsom jag nämnt i min reservation beträffande utskottets hemställan i dess helhet, är jag ense med utskottet beträffande lagen om allmänna arvsfonden utom i fråga om dess 2 §. Enligt densamma, sådan den är avfattad i Kungl. Maj:ts, av utskottet tillstyrkta förslag, må understöd ur arvsfonden ej lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat eller kommun. Även om det må antagas, att, åtminstone till en början och så länge fonden ej vuxit till något avsevärdare belopp, understöd därur uteslutande kommer att lämnas för sålunda avsedda ändamål, synes mig emellertid anledning ej föreligga att genom införande av berörda bestämmelse förhindra att från fonden bidrag må kunna lämnas även för åtgärd, som det åligger stat eller kommun att bekosta. Särskilt synes det ingalunda obefogat om, sedan fonden vunnit tillräcklig styrka, genom understöd ur densamma någon lättnad kunde vinnas i de bördor, som i allt större omfattning överflyttats på kommunerna för fyllande av uppgifter av allmän karaktär, i den mån dessa uppgifter falla inom ramen för fondens allmänna ändamål.»

*Riksdagen
1928.*

Riksdagen biföll sedermera reservationen beträffande 1 § och utskottets förslag beträffande 2 §, i följd varav nämnda lagrum vid lagens utfärdande erhöilo den lydelse de alljämt åga.

Utskottet.

Såsom av den föregående redogörelsen framgår, hava såväl lagberedningen som sedermera lagrådet och föredragande departementschefen vid förarbetena till ifrågakommande lag givit uttryck åt den meningen, att anslag ur allmänna arvsfonden icke skulle kunna ifrågakomma för ändamål, vars bekostande åligger stat eller kommun. Vid behandlingen av den år 1928 framlagda propositionen

i ämnet hade vidare riksdagen, på grund av den ovan anmärkta reservationen av en av utskottets ledamöter, särskild anledning att taga ståndpunkt till denna fråga. Riksdagen anslöt sig därvid, som ovan nämnts, till den genom propositionen framlagda lydelsen av lagens 2 §. Någon anledning till rubbande av den ståndpunkt riksdagen sålunda intagit till förevarande spörsmål anser utskottet icke nu föreligga. Utskottet får fördenskull hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 februari 1930.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, greve *Spens*, *Schlyter*, *Svenson* i Eskhult*, *Norling**, *Öhman*, *Jonsson* i Lycksele och *Pålsson**;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Lindqvist* i Halmstad, *Nilsson* i Antnäs, *Olsson* i Ramsta, *Hedlund* i Östersund*, *Johansson* i Brånalt, *Christenson* och *Sjögren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.